

Psyk opp Monica

Autoritativt perspektiv med fokus på emosjonell støtte

Frode Jøsang, Lenden skole og ressurscenter 2018

Frode.josang@stavangerskolen.no

Tlf 92292701

Innhold

- ☐ Klasseledelse med fokus på relasjonsbygging og bygging av positive læringsmiljøer

Sårbarhet

Temperamentsstiler i lys av emosjonsregulering

Ref. Utredning av
atferdsvansker,
Omsorgssvikt og
mishandling, Øyvind
Kvello,
Universitetsforlaget
2007

4 temperamentstiler

Regulering av emosjoner

1. Lett stil : godt humør, regelmessighet, lave-milde reaksjoner på nye stimuli, velfungerende, tilpasningsdyktige

40%

Får lett venner, bedre psykisk helse, bedre skoleprestasjoner

2. Vanskelig stil : Uregelmessighet, vanskelig for å tilpasse seg nye situasjoner, unntakelse, frustrasjon, sinne, dårlig humør.

10%

Ambivalent sosial status Både attraksjoner og misliking samt marginalisering. Avhengig av aggresjonstype og sosial kompetanse.

3. Reservert stil : Lett negative responser på nye stimuli, rutinepreget, usikre, engstelige klamrende.

15%

Er tilbakeholdne i forhold til vennskap, lavere sosial selvtillit, noe mer mobbeutsatt. Skårer noe høyere på angst og depresjon. Avhenger av sosial kompetanse.

4. Blandingsstil : Variabel

35%

Noen har både trekk fra ekstroverthet og introverthet (f.eks bully victims)

15% fødes med en annen type sårbarhet

- **Reservert stil :**

- Overrepresentert som ofre.
- Lett negative responser på nye stimuli
- Sjenanse
- Rutinepreget (rigiditet)
- Usikre
- Engstelige
- Klamrende.
- Vansker med løsrivelse (ved levering i bh - skolestart-etter ferier etc)
- Ekstra sensitive for oppdragerpraksis hvis ikke kan det utvikle seg til sosial angst i 4-5 klasse eller ulike former for skolefravær.

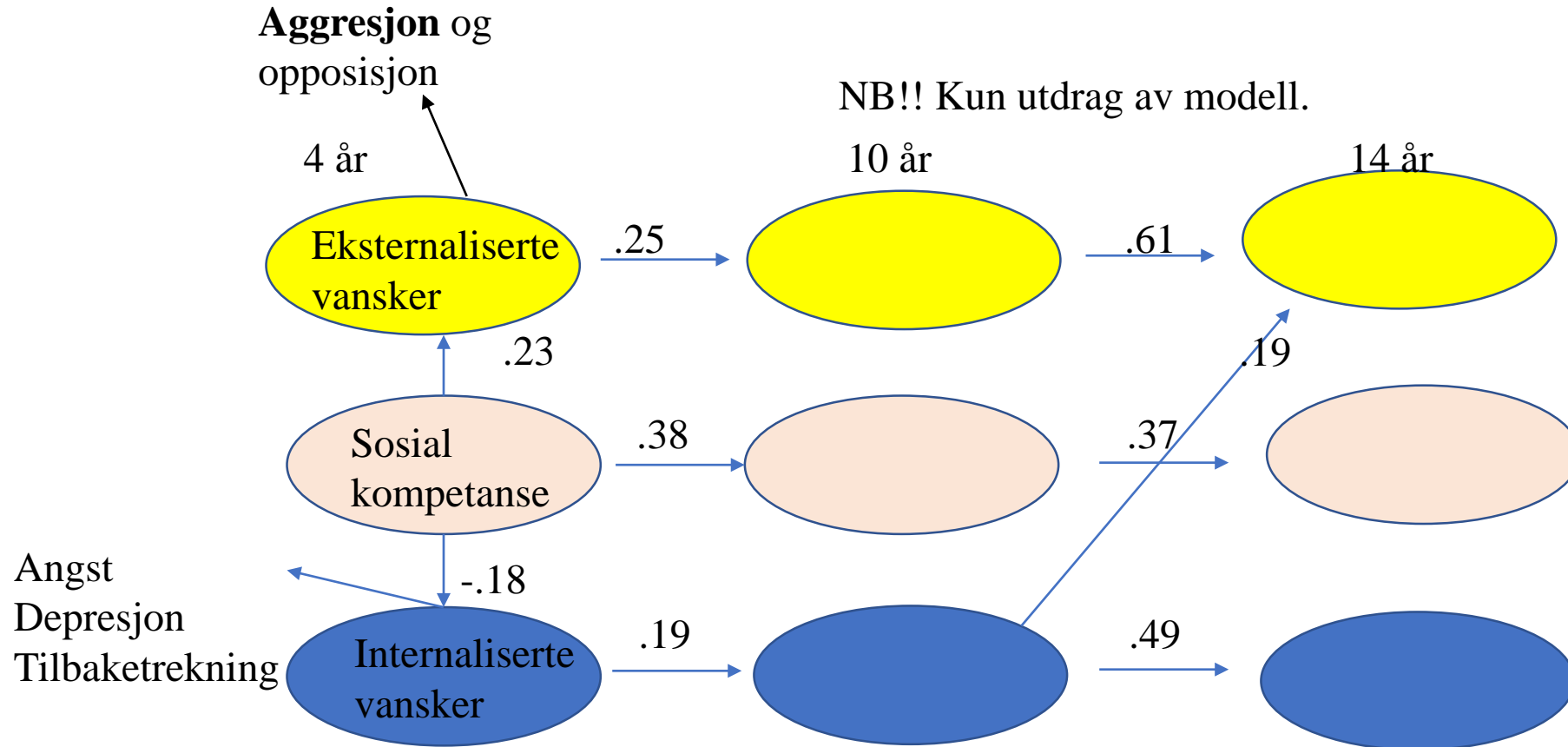
Betydning av arv

	Vekt	Intelligens	Utadvendthet	Emosjonell sårbarhet
Arvbarhetsestimert	0,74	0,52	0,66	0,52

Både ekstroverthet og introverthet har høy arvelighetsfaktor

Arvbarhetsestimertet varierer fra 0 – 1. «0» betyr ingen genetisk innflytelse. «1» betyr at all variasjon i fenomenet er bestemt av arv.

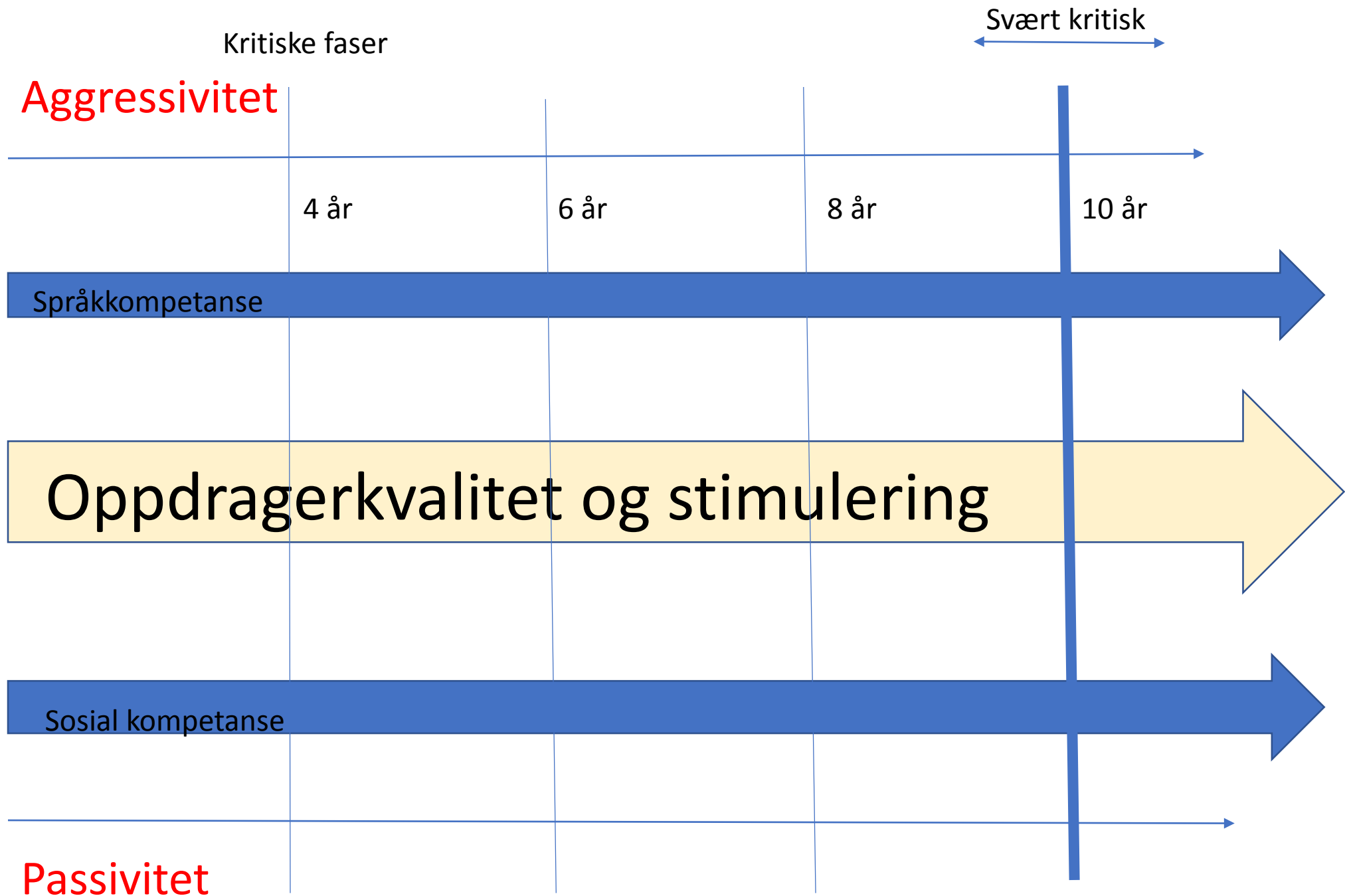
Utviklingsprofiler

Utviklingskaskade viser at barns fungering på ett område påvirker hvordan de fungerer på et annet område. I dette eksemplet var eksternaliserende og internaliserende atferd positivt korrelerte, og begge var negativt korrelerte med **sosial kompetanse**.

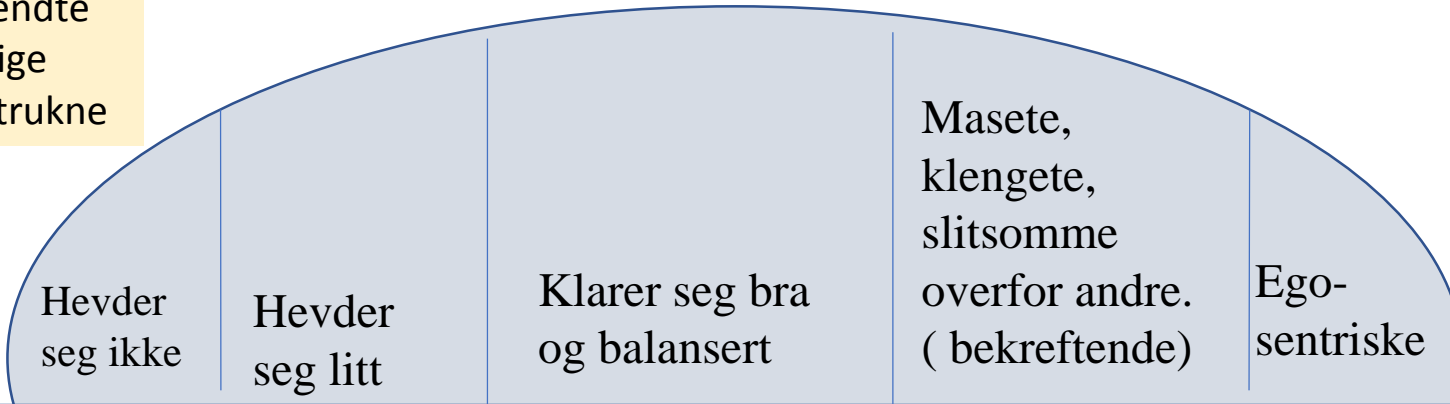
Ref. Bornstein, Hahn og Haynes, 2010

T
E
M
P
E
R
A
M
E
N
T
S
F
O
S
K
J
E
L
L
E
R

Innadvendte
Engstelige
Tilbaketrukne

- Egosentrisitet
- Aggressivitet
- Sterkt Selvhevdende.
- Utfordringer i forhold til negative handlinger mot andre.
- Utfordringer i forhold til tilpasning.

1. Utfordringer i forhold til relasjoner og vennskap. (Utenforskap)
2. Mobbing (offer-overgriper-dobbeltrøller)
3. Tristhet (depresjon)
4. Konsentrasjonsproblemer og/eller uro

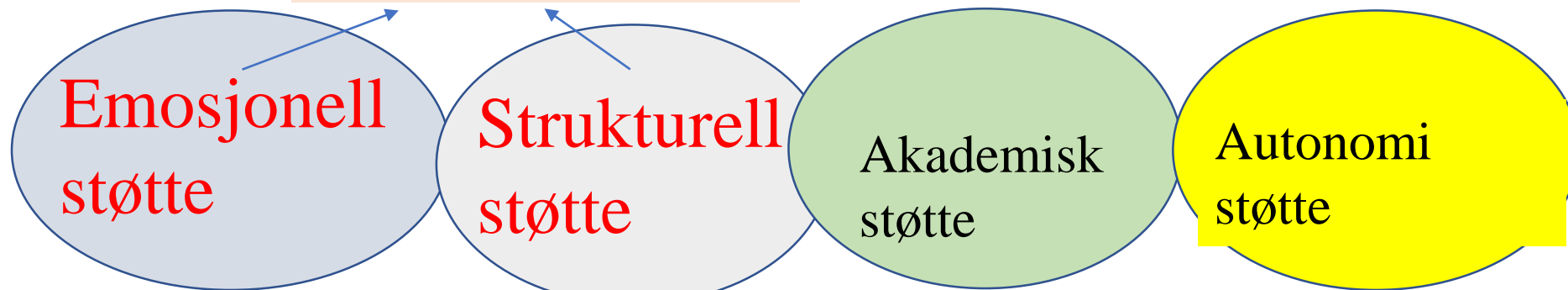
Forekomst av psykiske helseplager

10-15 % av barn og unge har et problematisk nivå av symptomer på angst og/eller depresjon.

Omtrent 8% av barn og unge har så alvorlige problemer at det tilfredsstiller kriteriene til en psykisk lidelse (Heiervang, 2007; Wichstrøm, 2012; FHI, 2009b).

Klasseledelse som støttefunksjon

Autoritativt perspektiv

Pedersen

- Flink til relasjonsbygging
- Bygging av positive læringsmiljøer
- Skape emosjonell kapital
- Kommunikativ ledelse

Hansen

- Dyktig i atferdsledelse
- Høyt læringstrykk og produktivitet
- Strategisk ledelse

Svensen

- Flink til å motivere elever, særlig de lav/umotiverte
- Tett faglig oppfølging og støtte.
- Feedback og tilbakemeldinger
- Tilrettelegging og tilpasning

Trondsen

- Utviklingsstøttende ledelse.
- Elevmedvirkning.
- Læringsstrategier.
- Selvregulering.
- Selvstendighet.
- Ansvarlighet

Krav til en lærer (ref. Koller og Bertel 2006)

- At jeg skal ha et emosjonelt overskudd og kunne ivareta mitt **eget velvære**
- At jeg skal kunne **takle atferdsmessige utfordringer**
- Opprettholde **læringsfokus og sikre** alle elevenes et optimalt læringsutbytte

Mine holdninger og verdier når det gjelder klasseledelse

Det kategoriske perspektiv

Det er eleven(e) som er problemet og som må forandre seg.

Det er sikkert en eller annen diagnose. Klassen er vanskelig.

Det er sikkert noe i veien med foreldrene og/eller oppdragelsen.

Det relasjonelle perspektivet

- Kan jeg forstå utfordringen på en annen måte og gjøre ting annerledes/på nye måter.
- Vi må jobbe på flere plan samtidig og jeg som lærer er en del av problemet. Jeg er profesjonell og har størst ansvar for å endre.
- Dette handler om å endre samhandling og endre strukturer og systemer som gjør at denne eleven har utviklingsmuligheter.

Klasseledelse

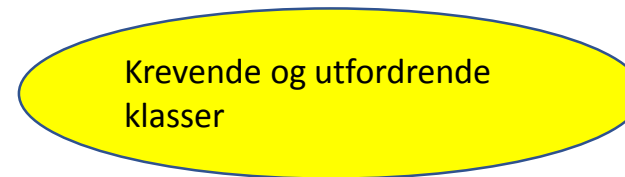
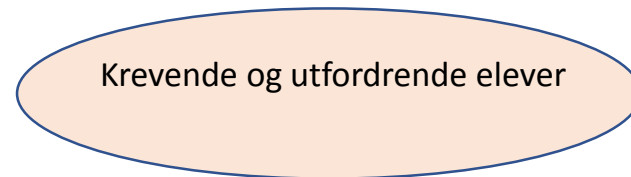
- Er et svært **utfordrende område** for lærere fordi det er et sårbart tema.
- Vi legger inn **høy innsats** på området og det er **mye prestisje** knyttet til dette feltet. Fallhøyden blir derfor større.
- Vår **identitet** som lærer er knyttet opp mot klasseledelse.
- **Mestringsforventninger** er en sentral faktor i klasseledelse og henger sammen med selvverd og tro på oss selv.

Å mestre klasserommet

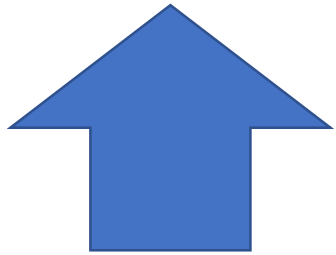
Bakgrunnsvariabler

1. Formell kompetanse
2. Kjønn
3. System (skolens kollektive kompetanse)
4. Erfaring
5. Personlighet

Utfordringer

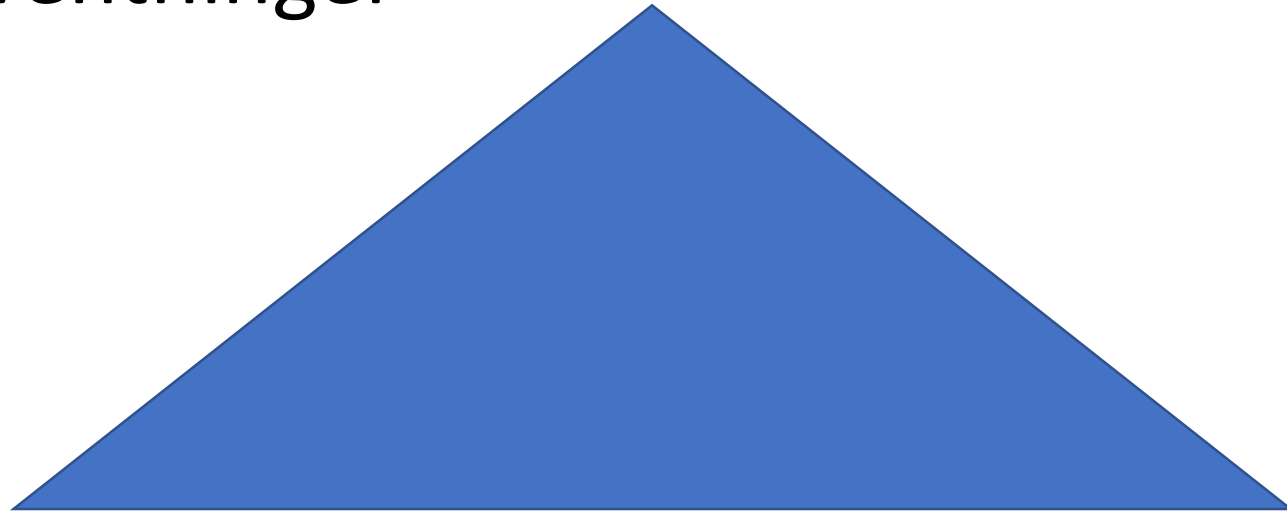

Skolens kollektive
mestringsforventninger
og kollektive
kompetanse

Mine mestrings-
forventninger

Opplevde
utfordringer

Opplevde
belastninger

Personligheten som har stor betydning for utfordringer

1. Grad av utrygghet versus **ontologisk trygghet.**
2. Grad av uforutsigbarhet og labilitet og grad av **konstans.**
3. Grad av rigiditet og grad av **fleksibilitet.**

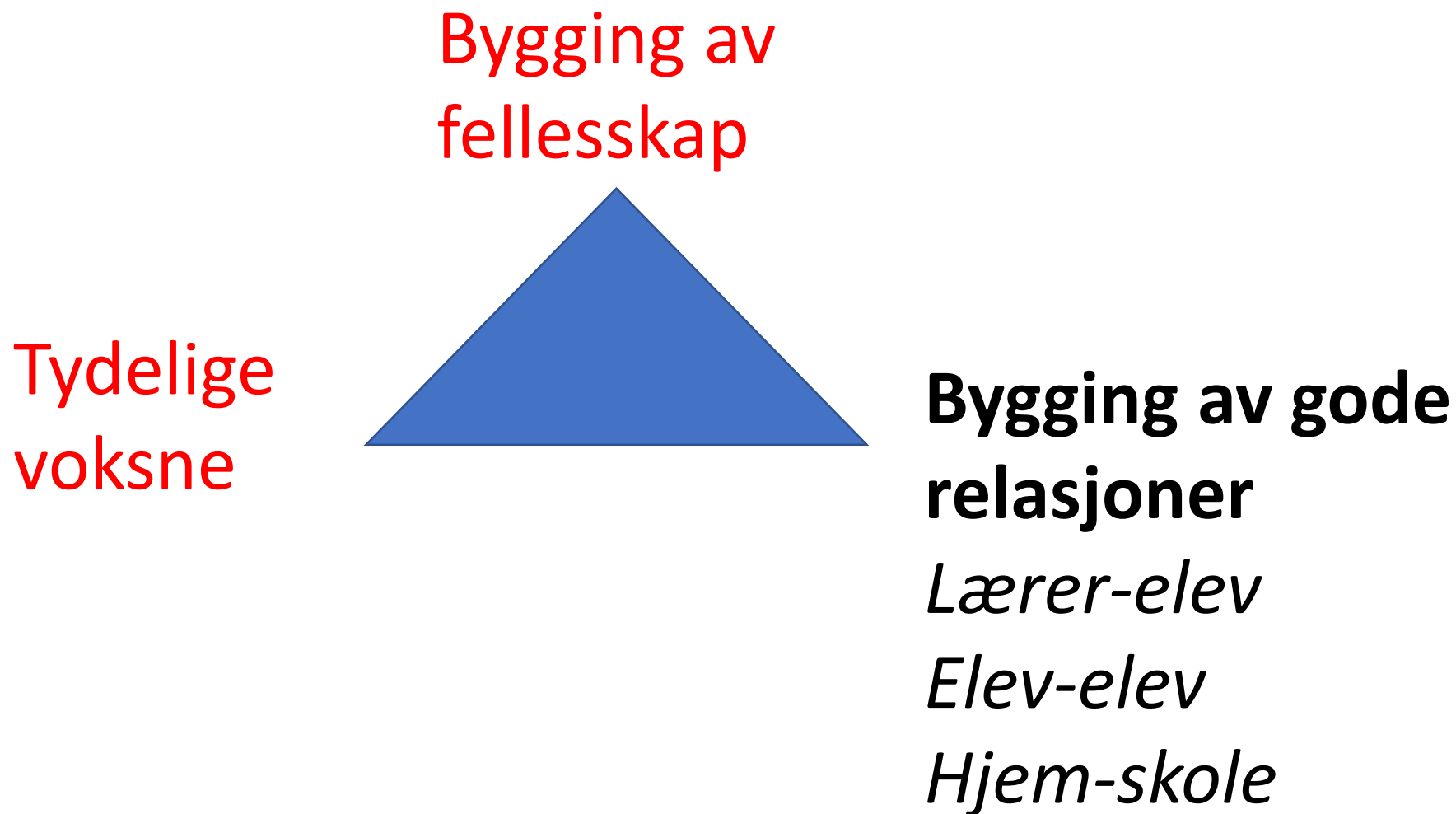
Hvis du ikke har ontologisk trygghet, så må du være klar over din sårbarhet

1.Sårbar på strukturer

2.Sårbar på relasjoner

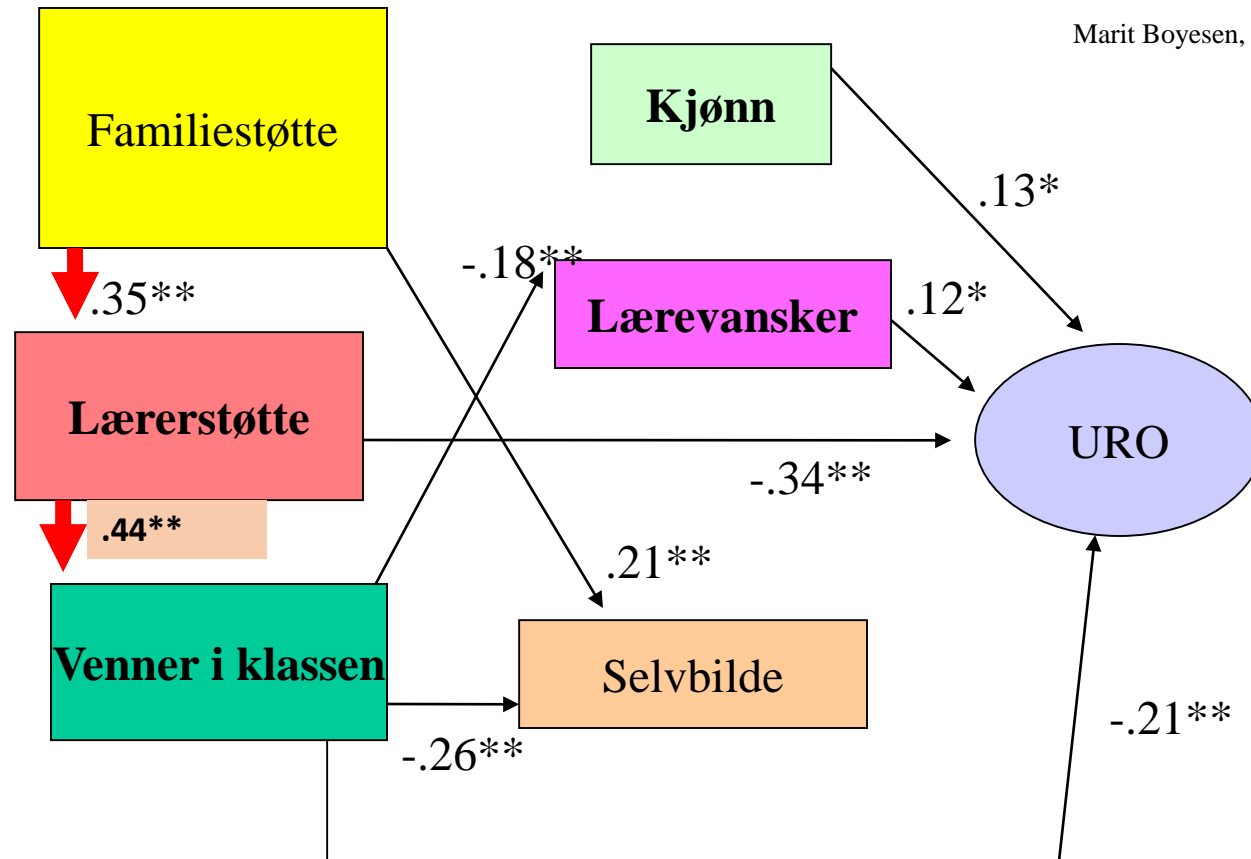
3.Sårbar på verdier.

De tre perspektivene ved gode læringsmiljøer med fravær av mobbing og krenkelseser

Uro-disiplinproblemer og sammenhenger

Marit Boyesen, SAF 1998.

❑ Læringskulturer bygger vi i startfasen fordi det da er :

1. Sosialt vakum

2. Normativt vakum

3. Startfasen er «trekkbasert» i det sosiale landskapet.

❑ Lærer setter standard for sosial atmosfære og er referansemodell i forhold til relasjoner.

❑ Klar sammenheng mellom lærers relasjonskompetanse og sosialt klima.

❑ Autoritet i starten bygges gjennom autoritativ ledelse ved både varme og omtanke og tydelighet.

Strukturell støtte

Trygghet gjennom

tydelige voksne

Autoritetsperspektivet

Ref. Baumrind, D 1991

Ca 15% av oppdragere har en autoritær stil

Autoritær

Kontroll

Autoritativ

30%

Spesielt viktig for elever som sliter faglig

Ref. Terje Manger 2014

Fravær av varme og omtanke

Forsømmende/
Neglisjerende

30%

Svært uheldig for sårbare elever. (ikke bli sett)

% andel er hentet fra psykolog Peder Kjøs

Varme

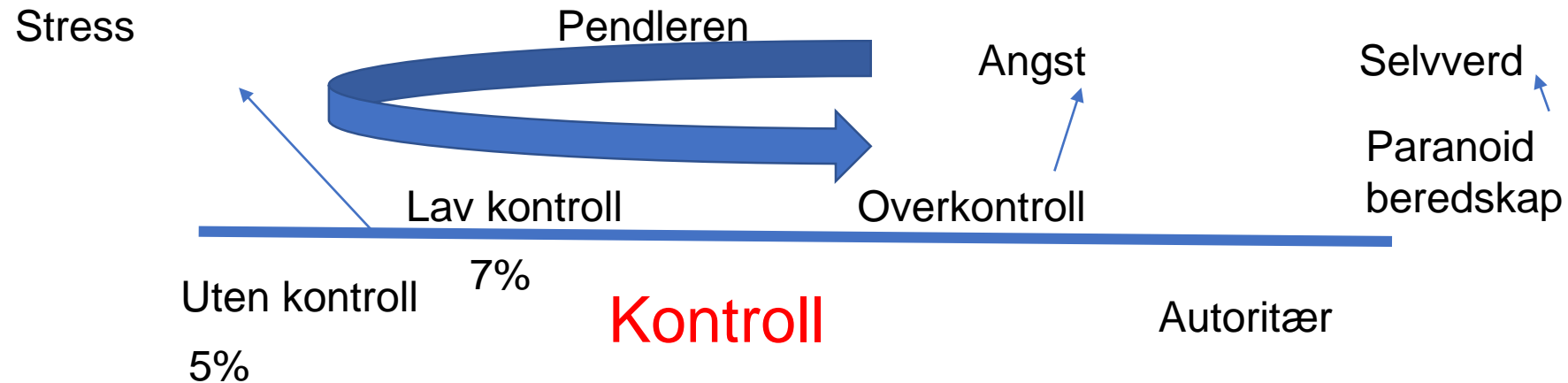
Ettergivende

20%

Faktisk mer negativ for motivasjon enn den autoritære for elever som sliter faglig. Også en tendens til å bruke ukritisk ros som har negativ effekt på elever som sliter. (Manger, 2014)

Fravær av kontroll

Kontrollperpektivet innen klasseledelse

- ❖ Uten kontroll betyr at elevene har makten.
- ❖ Lav kontroll betyr at lærer og elever veksler om makt.
- ❖ Kontroll betyr at lærer er autoritet i klasserommet og styrer gjennom tillit og relasjoner. Kontroll betyr også mulighet for å kunne slippe kontroll fordi vi har myndighet til å gjenopprette.
- ❖ Overkontroll betyr at lærer er så redd for å miste kontroll at han er detaljregulerende og oppleves som stressende og masete av elev.
- ❖ Autoritær betyr at lærer opprettholder kontroll gjennom sanksjoner og maktorienterte metoder ofte basert på frykt.
- ❖ Paranoid beredskap : Motaggresjon, emosjonell brutalisering og offentlig devaluering.

Klasseromsnormer

Basert på Schmuck & Schmuck : Livet i klasserommet.

Formelle

Uformelle

Statiske

- Regler : Udiskutable
- Forlate klasserommet uten lov
  - Ikke ødelegge andres eiendom.
  - Komme presis

Rutiner :

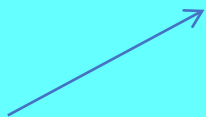
- Hilse på lærer
- Rydde pult før/etter
- Be om hjelp

Dynamiske

- Må repeteres og drøftes, innskjerpes med jevne mellomrom.
- Eks. ***Når kan vi snakke sammen og Hvor høyt kan vi snakke sammen når vi arbeider?***

Mellommenneskelige handlinger (kritiske situasjoner) som setter spor og kultur.

- Snakke negativt om andre
- Svare frekt
- Opptre hensynsløst overfor andre elever.

Prosessmodellen

Forarbeid og planlegging (Førfase)

Fase	Tiltak
Start	
Frontalundervisning ("Gjennomgang av lærestoff")	
Forklarings- samarbeid	Spørsmål/ svar
Beskjeder	
Arbeidsfase	
Overganger	
Avslutning	

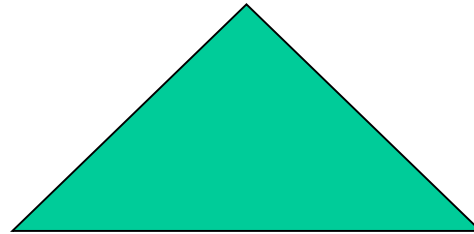
Etterarbeid og refleksjon over timen. (Etterfase)

Kategori	Frekvens
Avbrudd (stopp i undervisning/aktivitet)	
Utbrudd (impulsive utrop)	
Innspill (defokusering – ikke undervisningsrelatert)	
Utspill (ønsker, ideer, forandring)	
Opptrinn (planlagt utfordring)	
Individuell respons (kverulering-rettferdighet)	
Frigang (vandring)	
Frirom (utsettelse-lang tid på å starte-komme i gang)	
Provosering (opptrappende utfordring)	
Krenkelseser	
Spredning (multipåvirkning-samtidighet-flere begynner med det samme)	
Utsagn (Offentlig kommentering)	
Banalitet (mye drittslenging, negative kallenavn og negative utsagn som blir utført av mange)	

Grunnmodell for arbeid med uro og problematferd i klasserommet

Triangelet

3. Den voksnes evne til refleksjon over egen atferd. (identifisere mønstre og jobbe med endring)

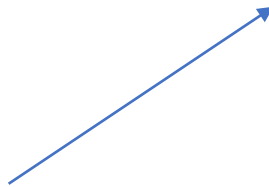

1. Den voksnes evne til å være tydelig/konsekvent og forutsigbar. Sette standard.

2. Den voksnes evne til å takle turbulens, konflikter, avvisning og **kritiske situasjoner.**

Ont. Trygghet
Konstans
Humor
Strategier

Flyt og
kontinuitet
Overlapping
som prinsipp

- ❖ 70% opplever selv at de har god autoritet og kontroll i klassen sin.
- ❖ 5% sier at de har veldig lite autoritet og kontroll.
- ❖ 6,7% sier at de har ingen autoritet og kontroll i klassene sine.

Det innebærer at ca 12% av lærerne ikke fungerer i sin klasseledelse og har et stort utviklingsbehov. Dette utgjør ca 3000 lærere. Totalt sett sier 30% av lærerne at de i på ulike måter sliter med autoritet og kontroll

Lærer-elev relasjoner :
Emosjonell støtte

Den autentiske lærer

Ref. Elev og menneske: Nina
B,J.Berg : Gyldendal 05

Kjennetegn på den **autentiske** lærer er at han/hun setter varige spor og spiller en positiv og betydelig rolle i elevens personlige utvikling og identitetsdannelse.

For noen elever er relasjonen til lærer ekstra viktig : Den signifikante andre

Bryr læreren seg om meg ?

Sårbare elever :

29,3 % er helt enig i at læreren ikke bryr seg.

25% er litt enig i at læreren min ikke bryr seg

Vanlige elever

8,1 % helt enig i at lærer ikke bryr seg

21,7% litt enig at lærer ikke bryr seg

Opplevd sosial støtte fra medelever

Skolemiljøundersøkelse 2008

Sårbare elever :

23 % mener er helt sikker på at de ikke ville fått støtte

16% er litt enig i at de ikke ville fått sosial støtte fra medelever

Vanlige elever

16 % mener er helt sikker på at de ikke ville fått støtte

4 % er litt enig i at de ikke ville fått sosial støtte fra medelever

«Den ånd og stemning som preger vårt voksne miljø» på vår skole.»

Denne ånden fremmer våre positive eller negative følelser og har stor betydning for vår trivsel og tilhørighet og tilknytning til skolen vår og har stor betydning for den psykiske helsetilstanden i et personale.

- Tonen
- Atmosfæren
- Vennligheten
- Den positive nysgjerrigheten mot andre
- Høfligheten
- Hjelpsomhet
- Hvordan de tar imot «fremmede»

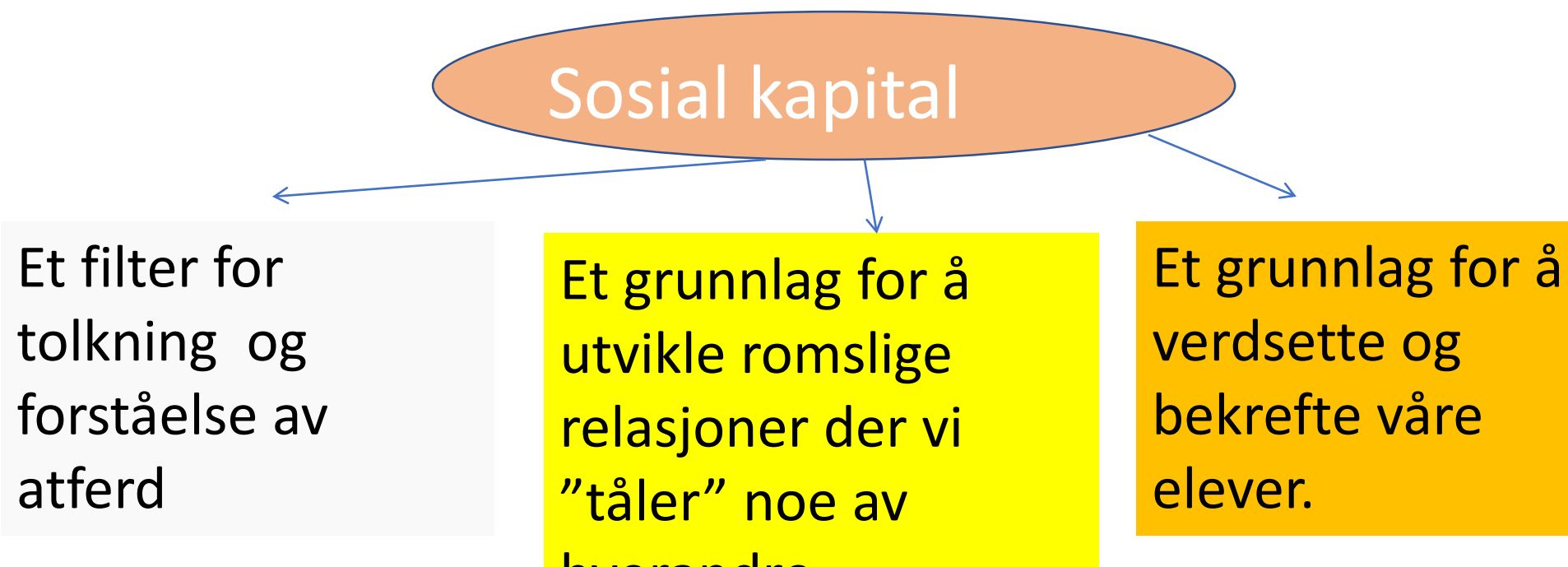
Har stor betydning for den emosjonelle virkeligheten i klasserommet. (inkluderende holdninger)

Har særlig stor betydning for hvordan vi forholder oss til de elevene som sliter med relasjoner.

Begrepet sosial kapital

Innen elevrelatert jobbing står sosial kapital som et viktig element. Med sosial kapital mener vi en gjensidig utveksling mellom elev og lærer basert på genuin interesse, bevisst relasjonsbygging, tillitsbygging, gjensidig respekt.

Sosial kapital

- ❑ Henger sammen med sosial status.
- ❑ Har sammenheng med psykisk helse.
- ❑ Vil være sterkest ved komplementaritet.(at vi begge/alle stiller opp for hverandre med de sterke sidene vi har)(hvis bare jeg stiller opp for deg så fører det fort til avhengighet)

Betydningen av gode lærer- elevrelasjoner

Systemperspektivet på relasjoner

Kontekst

Individ

Forhold ved
skolekulturen

Forhold ved
læreren

Forhold ved
læringsmiljøet i
klassen

Forhold ved eleven

To viktige komponenter i lærer-elevrelasjoner

1. Lærer må investerer tid sammen med og ha et ønske om å lære eleven bedre å kjenne.
2. Læreren må skape/investerer positive følelser overfor eleven.

Relasjonsnivåer (elever i mellom)

Vil listen være annerledes mellom voksne i skolen og elever?

Høflighetsrelasjoner

Kan kreves og forventes

Respektrelasjoner

Verdsetting/anerkjennelse

Må fortjenes

Tillitsrelasjoner

Kjærlighetsrelasjoner (f.eks vennskap)

Hva sier forskning om kvalitet og lærer-elevrelasjoner?

Hentet fra DRUGL 2011 : Relasjonen lærer-elev, Cappelen Damm. akademisk

- Lærere i barneskolen har generelt bedre relasjoner til sine elever enn høyere trinn.
- Jenter har generelt bedre relasjoner til lærer enn gutter. (både mannlig og kvinnelig lærer)
- Kvinnelige lærere har generelt bedre relasjoner både til gutter og jenter.
- Når elever først har fått en negativ relasjon til sin lærer tidlig i prosessen, så skjer det ofte en rask forverring.
- Det er en klar sammenheng mellom elevers temperament og relasjonskvalitet til lærer.

- ❑ Klar sammenheng mellom elevens sosiale kompetanse og lære-elev relasjon, men enda større sammenheng mellom elevens psykiske helse og opplevd kvalitet i relasjon til sin lærer.
- ❑ Klar sammenheng mellom elevers temperament og relasjoner til sin lærer.
- ❑ Klar sammenheng mellom elevers problembelastning (IOP-språkvansker-funksjonshemminger-atferdsvansker etc) og opplevd kvalitet i relasjon til lærer.
- ❑ Klar sammenheng mellom elever som er eksponert for risikofaktorer og relasjon til lærer.
(dårlig økonomi-foreldre med vansker-omsorgssvikt m.m)

Lærer-elev relasjon som predikator for seinere suksess/nederlag

- Hamre og Pianta (2001) fant gjennom sin forskning Det mønsteret elever etablerer for motivasjon og faglig engasjement ved skolestart, holder seg rimelig stabilt gjennom skoletiden. Også forholdet og relasjonen til læreren ser ut til å være preget av samme stabilitet gjennom hele skoleløpet.
- ❖ For problemdefinerte elever ved skolestart som 3 år seinere hadde utviklet seg positivt og ikke lenger var problemdefinerte , **så var forholdet til læreren og den viktigste predikator for fremgangen.**
- ❖ For elever som hadde et konfliktfullt forhold til medelever ved skolestart, men ikke 3 år seinere, så var det relasjonelle forholdet mellom lærer og elev den **viktigste indikatoren.** Ref (I : Drugli 2012)

Kvalitet i relasjon som predikator

- Antall og alvorlighetsgraden av **konflikter mellom barn og voksne er en sterkere predikator** for seinere vansker i skolesystemet, enn elevens diagnose og nivå av atferdsvansker.
- **Negative relasjoner og konflikter mellom lærer og elev er** den viktigste predikatoren for hvordan det går med en elev seinere i livet.
- Slike mønstre etableres tidlig og ser ut til være stabile fra barnehage via grunnskole til videregående dersom ikke en lærer er i stand til å bryte dette mønsteret.

Ladd & Burgess (2001)

Hamre & Pianta (2001)

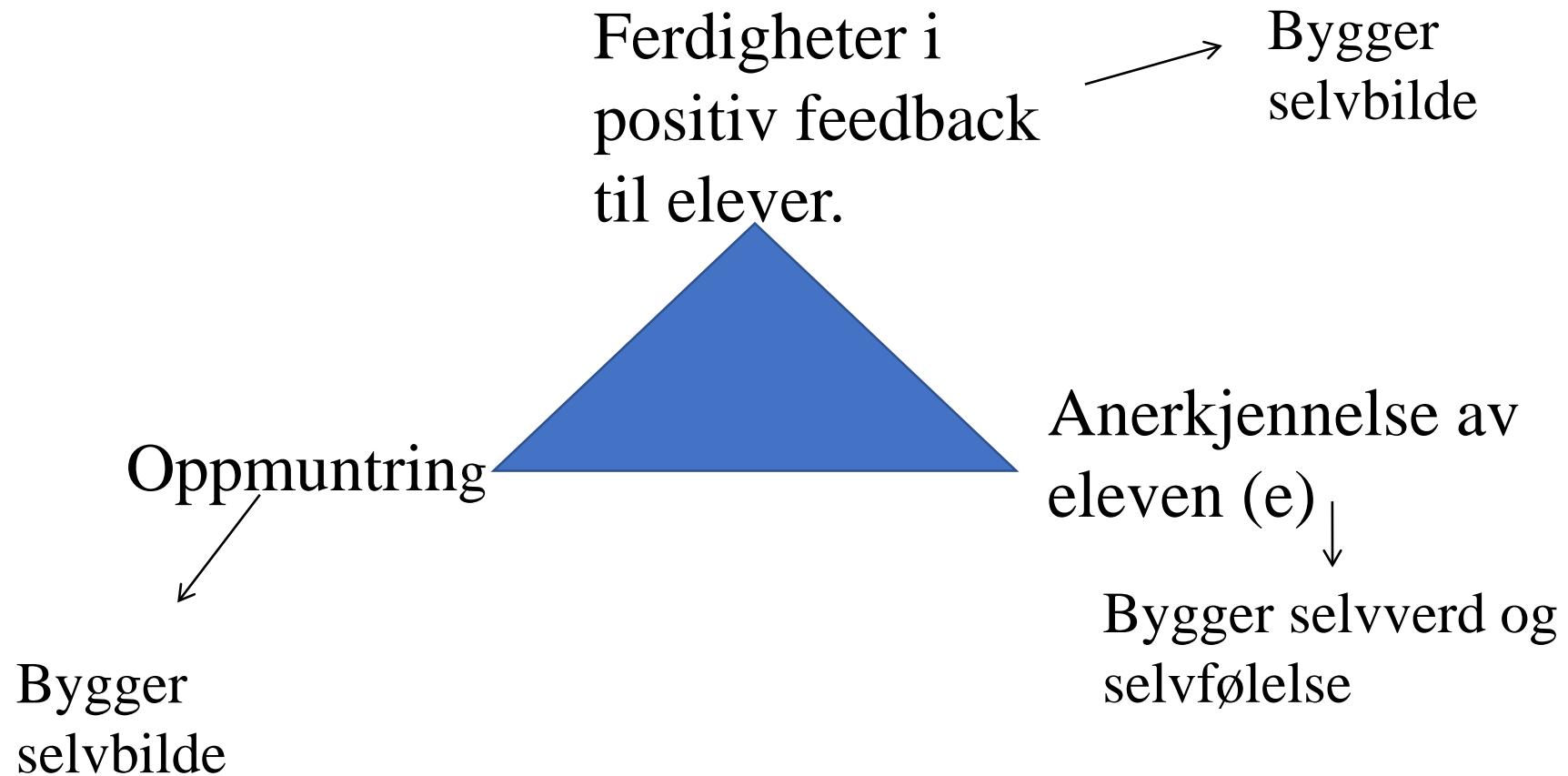
Stress og negative elevrelasjoner

Ref. Youn 2002

Klar sammenheng mellom opplevd lærerstress og antall elever læreren har en dårlig relasjon til.

Sammenheng mellom høyt stressnivå og tendens til å vise sinne/negativ affekt overfor elever i klassen.

3 viktige forhold ved relasjonskompetanse hos lærer

Relasjonsnivåer mellom lærer og elev :

1. **PROFESJONELT** : Der innholdet i relasjonene er knyttet til fag og der lærer i første rekke bruker teori som refleksjonsgrunnlag og kolleger som refleksjonspartnere.
2. **PERSONLIG** : Der innholdet i relasjonene knytter sammen det faglige og personlig utvikling. Økt vektlegging av sosial kompetanseperspektivet.
3. **PRIVAT** : Der relasjonsinnholdet knyttes opp til personlige interesseområder, personlig engasjement og involvering, der en også åpner opp for emosjonelle sider ved læring og relasjoner
4. **INTIMT** : Der lærer- elevroller utviskes, relasjonen er grenseoverskridende. Dette er en vær varsom relasjon i pedagogisk sammenheng.

Lærers evne til sosial kapitalbygging :

3 primærområder :

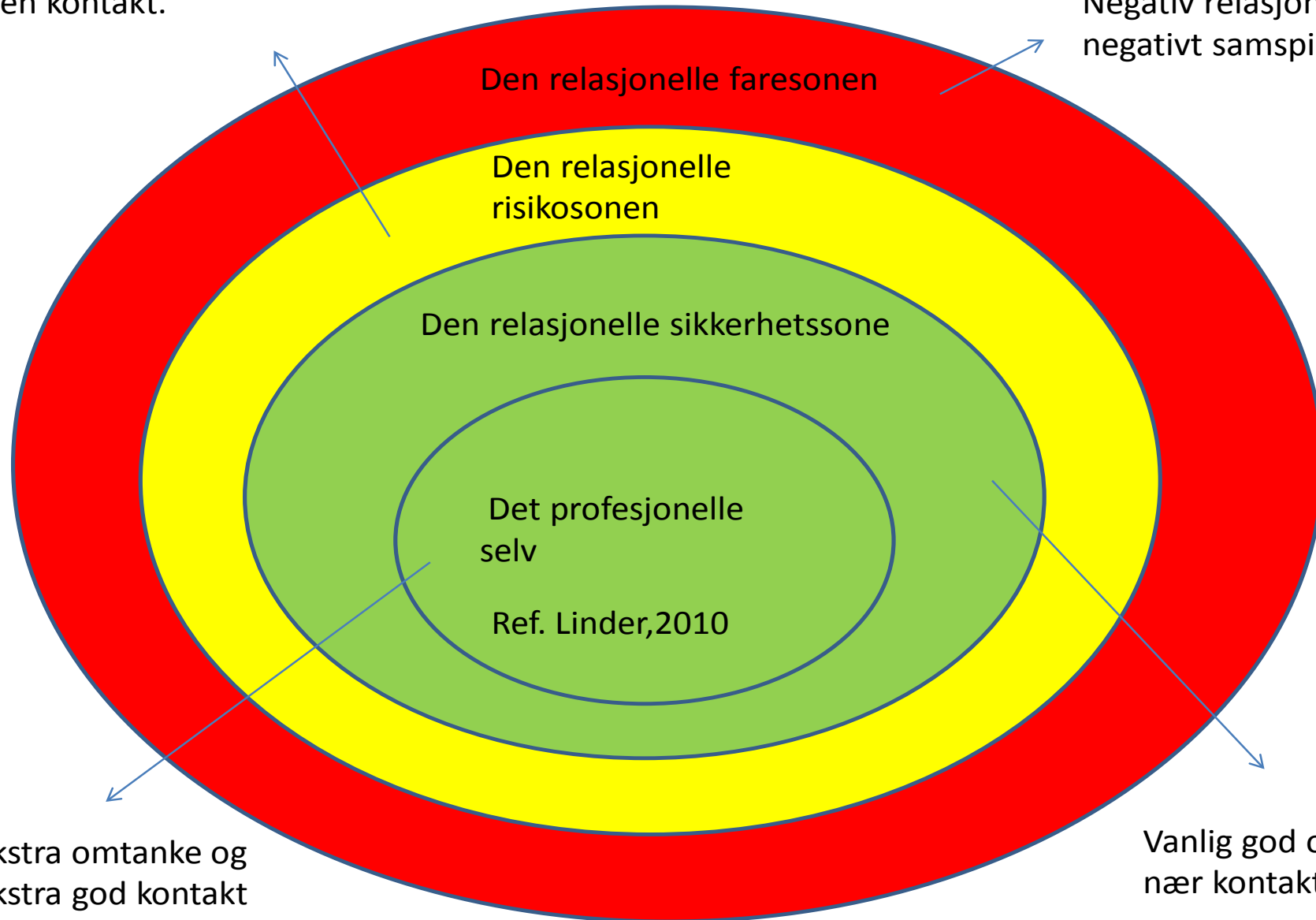
1. Evne til å se elever i klasserommet som sliter faglig og sosialt. Bekrefte og se elevene i hverdagen.(SIGNALISERE OBSERVASJON) **Øyeblikkets kapital**
2. Evne og vilje til å signalisere/ tilkjennegi at du har sett og at du er tilgjengelig.(SIGNALISERE STØTTE) **Spesifikk kapital**
3. Evne og vilje til å følge opp over tid.(SIGNALISERE OPPFØLGING OG KONTINUITET) **Sammensatt kapital**

Kartlegging av relasjoner

Liten kontakt.

Negativ relasjon-
negativt samspill

Ekstra omtanke og
ekstra god kontakt

Vanlig god og
nær kontakt

Elever i risikozonen :De elevene som har dårlig/negativ/konfliktfull relasjon til lærere (**utgjør ca 5% av elevene**) Ref.Thomas Nordal 2011

- Har mer utagerende atferd.
- Høyere grad av sosial isolasjon.
- Er mer involvert i bråk/uro
- Trives dårligere på skolen.
- Har dårligere relasjoner til medelever.
- Synes de får dårligere undervisning og mindre variasjon.
- Opplever mindre ros og oppmuntring fra lærerne.
- Har dårligere karakterer.
- Er mindre motivert.
- Opplever mindre struktur i undervisningen.

Sosial kapital

- Vise vennlighet
- Smile
- Åpent kroppsspråk
- Vise at du trives sammen med
- Blikkontakt

Sosial kapital -Selvverdsbekreftelser : Elever

- Sensitiv : «Ser» når og hvem som trenger noe ekstra, ekstra dose omsorg.
- Bruk av gyldne øyeblikk til å snakke om viktige ting
- Huske og bruke navn.
- Se etter kvaliteter og bekrefte og konkretisere det du ser er bra.
- Konkret ros (vær varsom?????)
- Tydelige og positive forventninger
- Måten du henvender deg til elevene i det daglige i klassen og utenfor når dere treffes.
- Bruk av positiv humor
- Huske ting de har fortalt deg og etterspør.
- Ser og bekrefter små forandringer
- Ber om unnskyldning

- Ekstra dose av interesse for elevens interesser. (hobbier etc.)
- Positiv omtale (få bekreftelser via andre)
- Positiv omsnakking (snakke positivt om eleven til andre elever eller andre voksne mens eleven hører på)
- Ekstra omtanke (når eleven trenger litt ekstra/støtte/har vondt et sted eller trenger noe mestringsoppgaver)
- Bidrag : At vi/jeg har bruk for deg/dine kvaliteter.
- Omtaler (så sant det er rimelig og mulig) elevens foreldre og familie så positivt som mulig.

- **1. Identifisering**

Lærere kan gjøre en positiv forskjell for elevene, men først må de vite hvilke elever som sliter sosialt i klassen. Det er viktig å ha en bevisst strategi for å bli kjent med den enkelte elevs egenart og behov. [Sosiometriske kartlegginger](#) og elevsamtaler kan være gode verktøy for å finne fram til hvilke elever som trenger hjelp.

- **2. Samarbeid med foreldrene**

Det er viktig at kontakten med foreldrene opprettes i en periode da eleven ikke er midt i en konflikt. Et grep kan være å ha tidlig og god kontakt der elevene får positive tilbakemeldinger. Det kan være nødvendig med en positiv forskjellsbehandling der læreren er spesielt opptatt av å utvikle gode relasjoner til sårbare elever og deres foreldre.

- **3. Erfaringsdeling**

Det kan være nyttig å gjøre lærerne ekstra trygge i sin rolle overfor de sårbare elevene. Et mulige tiltak er erfaringsutveksling mellom lærere som har kontakt med sårbare elever. Kompetanseheving er et annet tiltak. PPT og barnevernet kan med fordel bidra i opplæringen.

- **4. Relasjonsdesign**

Lærere har stor påvirkningskraft på relasjonene mellom elevene og på hvordan elevene oppfatter sin relasjon til læreren. De sårbare elevene kan gjøres mer attraktive for sine medelever ved at de får oppgaver lærerne vet de vil lykkes med. Ved gruppearbeid har sårbare barn ekstra stort behov for å bli plassert i grupper med medelever som er ivaretagende. I friminuttene er det viktig at de voksne har kompetanse på å strukturere lek og samhandling når det trengs.

- **5. Skolens læringsmiljø**

Skoler som har et godt læringsmiljø har større sjanse for å lykkes med å inkludere sårbare elever. Hele skolen bør arbeide aktivt sammen for å forebygge og stoppe mobbing. Erfaringsdeling mellom skoler kan være nyttig. Skolen kan prøve ut tiltak som har fungert godt på andre skoler.

- **6. Tidlig innsats**

Det er viktig at problemene ikke får feste seg. Skolen kan ikke stå alene i arbeidet med å inkludere sårbare barn. Allerede mens barna går i barnehagen bør man arbeide aktivt for å styrke deres ferdigheter i språk, sosial kompetanse og evne til selvregulering. Det er ferdigheter som vil styrke barnas deltakelse i sosiale fellesskap.

- **7. Offentliggjøring av skolens evne til inkludering**

Skoleeier er ansvarlig for at elevenes rettigheter oppfylles, og må få hjelp til å sikre elevene et godt læringsmiljø, fritt for mobbing og krenkelser.

På myndighetsnivå kan man tenke seg at skolens evne til inkludering blir offentliggjort på samme måte som de faglige resultatene. Det vil øke skolens motivasjon til å jobbe enda bedre med elevenes sosiale læringsmiljø

Relasjonsdesign : Hjelp barn til å knytte sosiale bånd.

1. Finne barn som trenger hjelp. (sosiometri)
2. Snakke med disse elevene om deres situasjon og signalisere tilgjengelighet, støtte og praktisk hjelp.
3. Finne ut hvem de søker mot og hvem som søker mot dem og evt. bruke dette.
4. Speile elevene sosialt hvis de søker «feil».
5. Ha ekstra fokus på kvaliteten lærer-elevrelasjoner til disse elevene og fremsnakke dem, vise i handling at du liker og trives med dem overfor andre elever.
6. Ha fokus på friminutt/lek der vi jobber med etiske referanser og lekeregler («alle får være med»)
7. Jobbe med vennskapsbegrepet kollektivt i klassen.
8. Jobbe systematisk med tiltak i klassen som bygger «vi-følelse».
9. Tenke relasjonsbygging når aktiviteter skal organiseres.
10. Bevisstgjøre foreldrene på barnas sosiale muligheter og at de stimulerer til «riktig» kontaktetablering. Kan ta kontakt med andre foreldre som kan fremme relasjoner.
11. Starte på fritidsaktiviteter der de andre elevene går.
12. Foreta nye målinger for å se om situasjonen har forbedret seg.

Emosjonell støtte

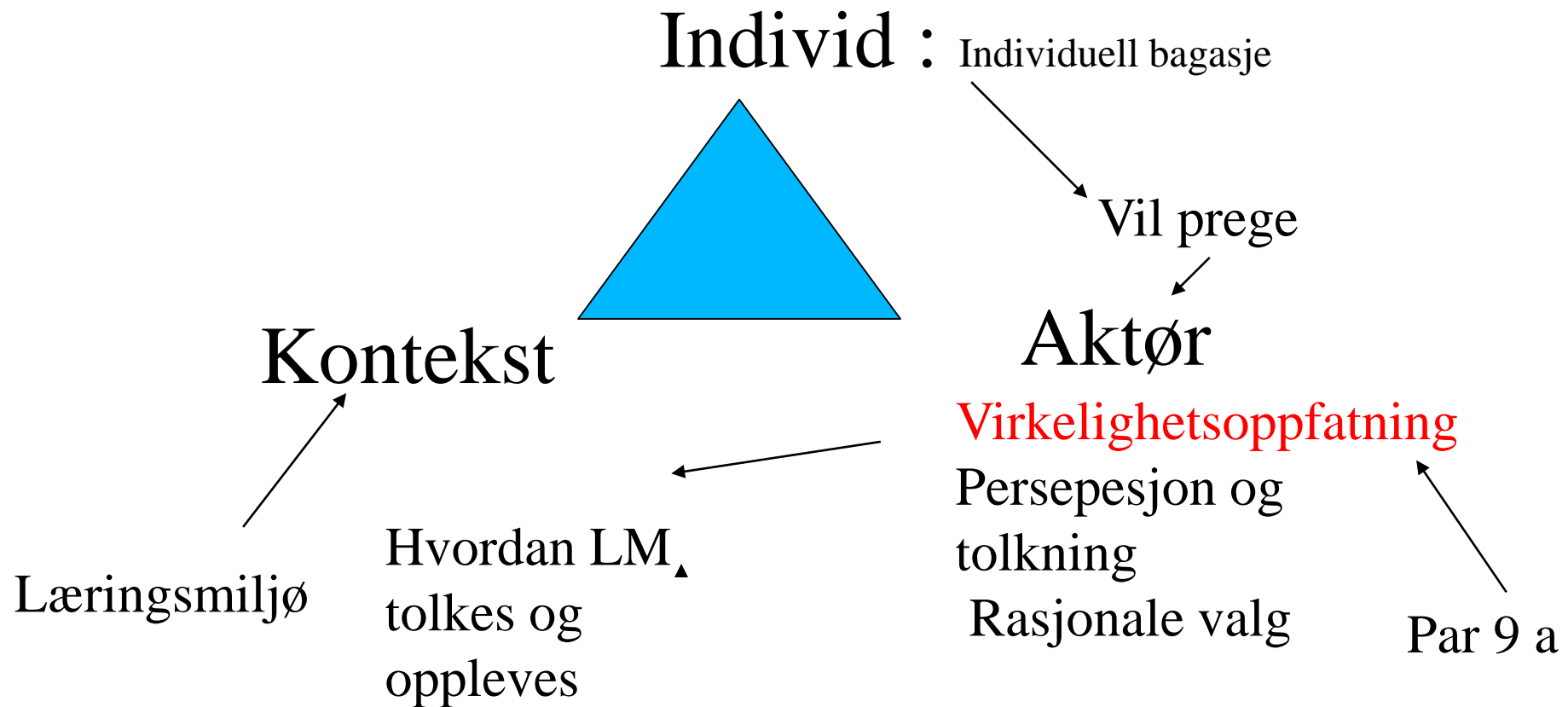
Bygging av gode læringsmiljøer

Ulike opplevelser av læringsmiljøet

- Det samme læringsmiljøet vil erfares og oppfattes på ulike måter av elevene.
- Læringsmiljøet i en og samme skole kan være en beskyttelsesfaktor for en elev og en risikofaktor for en annen elev.
- Det er elevenes **subjektive opplevelse (par 9a)** av faktorene i skolens læringsmiljø som er sentral i forhold til å vurdere læringsutbyttet og den sosiale situasjonen til elevene.
- Kartlegging og informasjon om elevenes erfaringer og opplevelser vil være avgjørende. (virkelighetsoppfatninger)

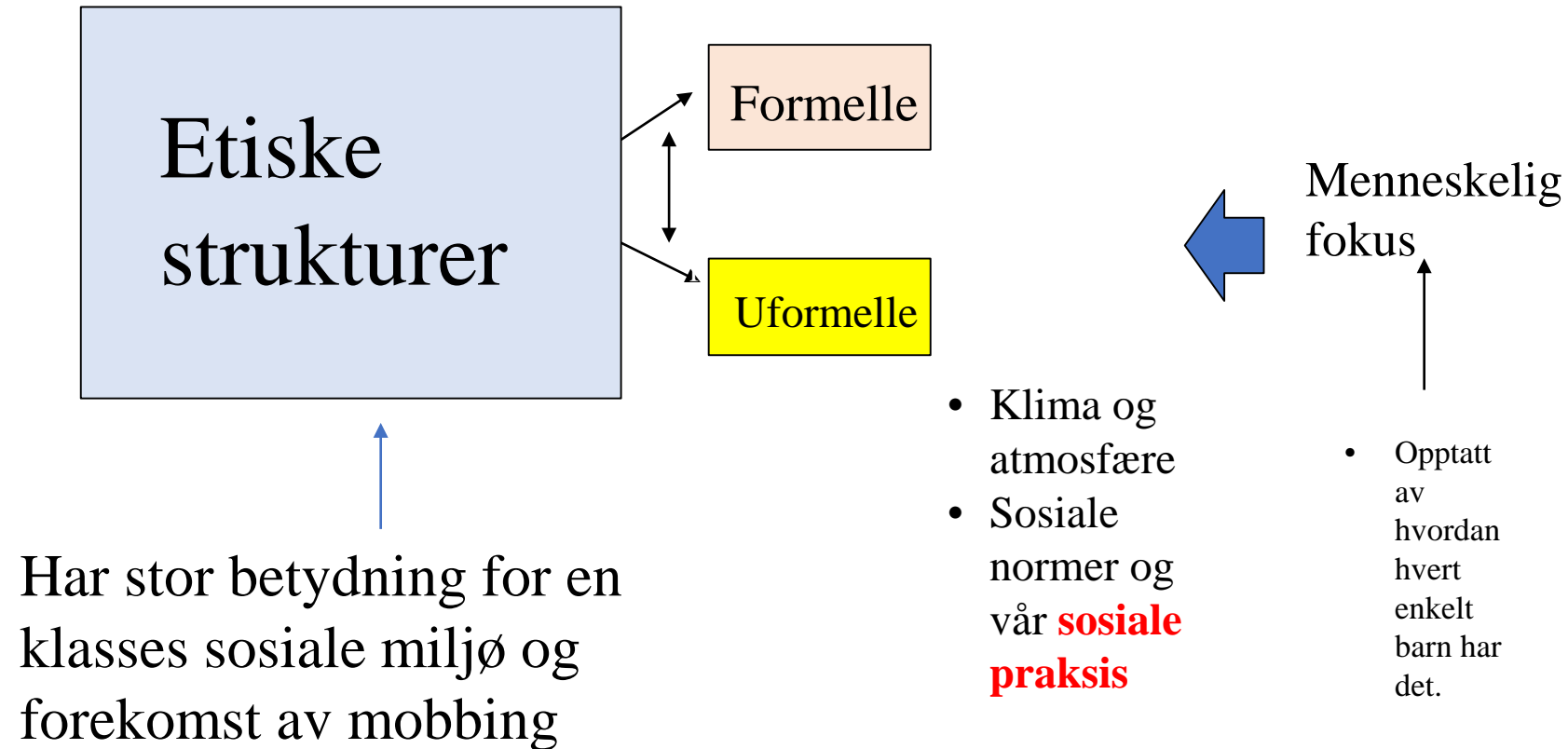
Systemteorien

Vår sosiale praksis i et organisasjonsperspektiv (klasse)

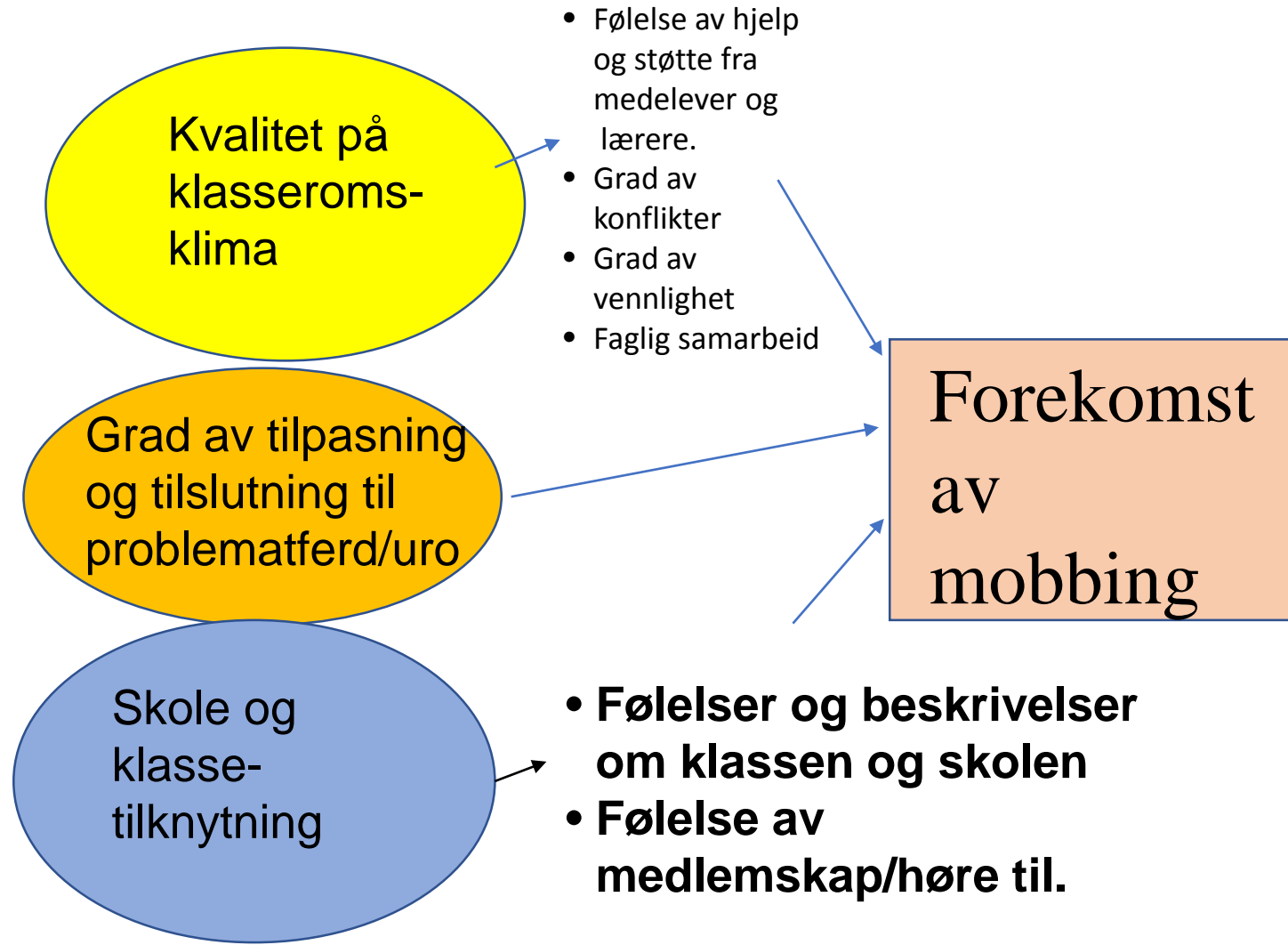
Ref. Kari Einarsen med fl. 2015

- Inkluderende verdier
Forventninger, regler og rutiner som setter **standard for vår væremåte** mot andre og vårt samspill med andre.

Mobbing og klasserommets økologi

- Ref. Bullying behaviour, intentions and classroom ecology , Pryce Sarah and Fredrickson Norah, Springer 2011
- Økologisk systemteori

Hva finner vi ofte i "dårlige læringsmiljøer".

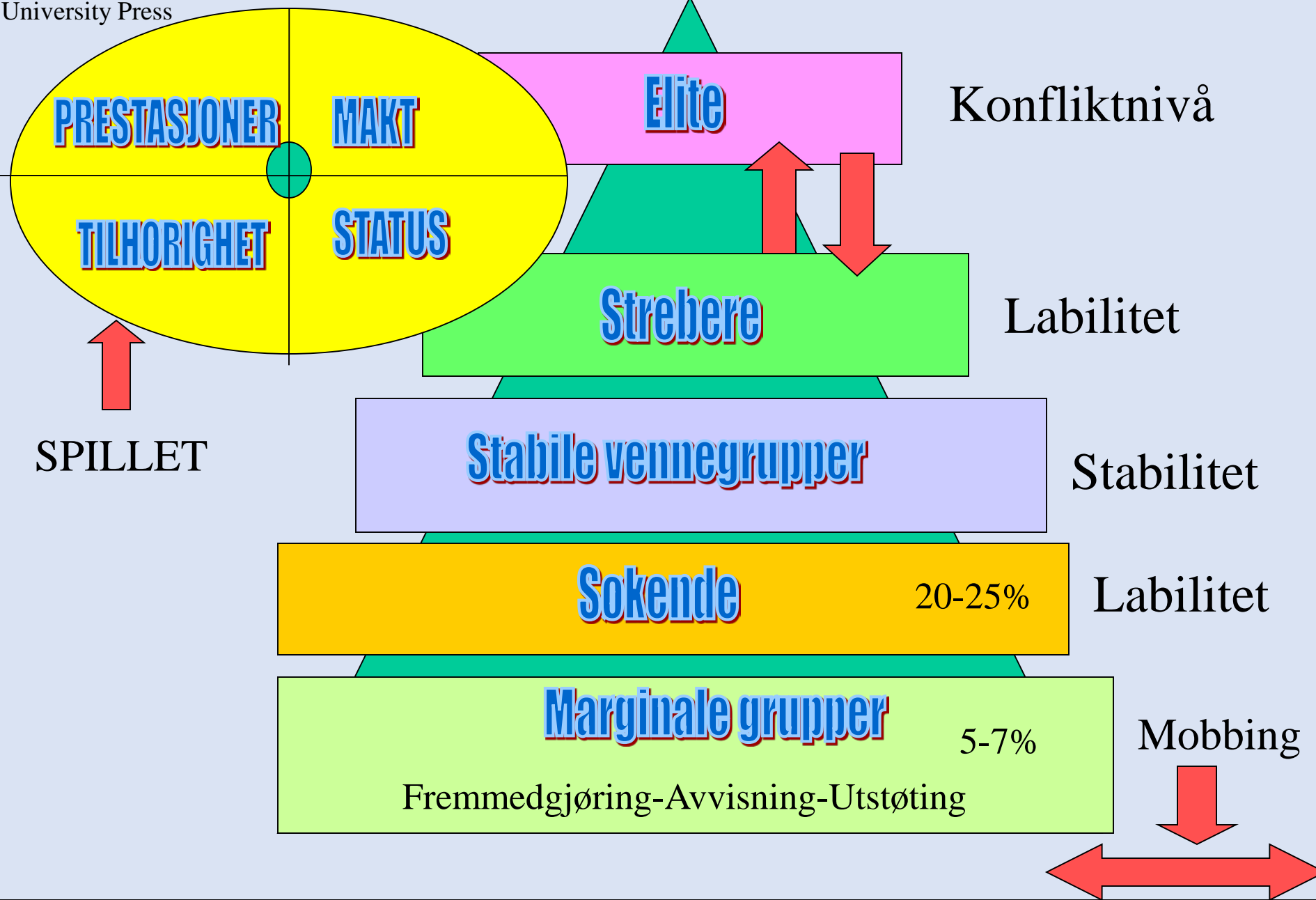
1. Stor faglig spredning.
2. Relasjonelt stress blant elevene (posisjon-intimitet)
3. Normativt stress (fiktive normer)
4. Uheldig elevsammensetning.
5. " Uheldig ledelse" (svak-inkonsekvent-
autoritær) Trigger ulike typer elever
6. Svak foreldrestøtte
7. Når aggresjon bygger makt og status.

Ref. P.A Adler og P.Adler

"Peer Power" (1998)

University Press

Spillteori og læringsmiljø

Analyse av læringsmiljøer og begrunnelser
for utvalgte faktorer

Vurdering Questback -Læringsmiljø 6 trinn

Faktor Læringsmiljø	Spørreskjema	Fargekode	Identifisering
Identitet	1.65		-kjekk og positiv klasse(1.88)
Inkorporasjon (enighet)	1.62		
Felles forankring	1.73		-gjøre kjekke og pos. ting <u>sammen</u> (1.88)
Ferdigheter	2.17		-lite bråk(2.63) -Konsentrasjon(2.25)
Klarhet	1.62		-lærerne forholder seg til samme regler(1.83)
Støtte	1.50		
Åpenhet	1.67		- snakke åpent i klassen (1.92)
Trygghet	1.66		-elevstøtte(1.83)
Snitt	1.70		
<u>Tilleggsfaktorer</u>	Questback	Fargekode	Identifisering
Foreldrestøtte	1.26		
Friminutt	1.71		-ser konflikter(2.08) -deltar i konflikter(2.00)
Mobbing	1.58		1 elev er enig i å bli mobbet(gutt), 1 elev er litt enig(gutt) -ser mobbing(1.88)
Akademisk støtte	1.70		-faglige utfordringer(2.00)
Motivasjon	1.70		-motivert (1.88)
Snitt	1.70		

Forklaring av fargekoder:

1 – 1,8	1,9 – 2,2	2,3 – 2,7	2,8 –
<i>Fungerer bra</i>	<i>Bør settes inn tiltak</i>	<i>Må settes inn tiltak</i>	<i>Kritisk faktor</i>

Det sosialpsykologiske klimaet

Handler om læringsmiljø.

- **Trygghet** (fravær av mobbing og krenkelser)
- Åpenhet (tør å si min mening-raushet-romlighet)
- **Sosial/emosjonell støtte** (viktig for psykisk helse og effekten av mobbing og bli utsatt for mobbing)
- Klarhet (klare forventninger og sosiale spilleregler)
- Ferdigheter (konsentrasjon og fravær av uro er relatert til mobbing)
- **Felles forankring (sosial lim, skaper tilknytning) slår sterkt ut på forekomst av mobbing**
- Medvirkning (elevene som aktører og bidragsyttere)
- Identitet (kollektive forestillinger om klassemiljøet)

Sammenhenger vi ofte finner

Mellom uro og mobbing

Mellom mobbing og lav felles forankring.

Mellom uro og lav medvirkning.

Lav trivsel, mye mobbing og lav støtte.

Lav trygghet og mobbing.

Lav åpenhet og mobbing.

Ferdigheter og klarhet.

Hva ser vi i våre analyser?

Dersom vi finner negative tendenser i en klasse på og det ikke tas tak i, så finner vi en sterk eskalering på neste trinn

Særlig stor nedgang mellom 8 og 9. trinn

Hva finner vi generelt?

Vi-byggingen (felles forankring og identitetsbygging) er ofte for svak.

Elevene er ikke fornøyd med Felles regelorientering.

Elevene opplever for lav grad av innflytelse og medvirkning, særlig i de klassene vi finner negative tendenser.

For mange elever er redde for å si hva de mener, snakke åpent i klassen.

For mange elever er sosialt stressa.

For mange elever opplever seg utenfor.

Vi finner 1-2 elever som opplever seg sosialt devaluert og/eller krenket i nesten hver eneste klasse.

Samleskjema Barnetrinn pr skoleår 2015/16

Elever med 0 valg i %			Elever med 0 gjenvalg i %			Faktor for sosial integrasjon		
Q1 %	Q2 %	Q3 %	Q1 %	Q2 %	Q3 %	Q1 (tallverdi)	Q2 (tallverdi)	Q3 (tallverdi)
1-3 kl								
7,09 %	5,82 %	6,77 %	24,22%	20,06%	19,44%	1.24	1.31	1.32
(0-15,38)	(0-11,53)	(0-11,53)	(11,5-46,15)	(8,69-38,0)	(11,53-32,1)	(0,92-1,65)	(0,77-1,69)	(1,0-1,69)
4-5 kl								
8,89%	8,84%	7,15%	23,01%	19,81%	15,93%	1.35	1.45	1.44
(5,26-18,0)	(3,7-18,0)	(0-13,3)	(13,3-50,0)	(9,0-26,3)	(4,54-23,8)	(0,79-1,82)	(1,16-1,82)	(1,24-1,73)
6-7 kl								
8,25%	5,96%	9,08%	27,58%	15,95%	19,9%	1.20	1.63	1.46
(0-17,9)	(0-12,5)	(0-20,68)	(7,4-39,3)	(5,0-32,1)	(10,0-45,8)	(0,8-1,78)	(1,25-2,07)	(0,92-2,0)

1-3 klasse : antall klasser 13

4-5 klasse : antall klasser 14

6-7 klasse : antall klasser 14

Sosiometri 8 trinn Stavanger

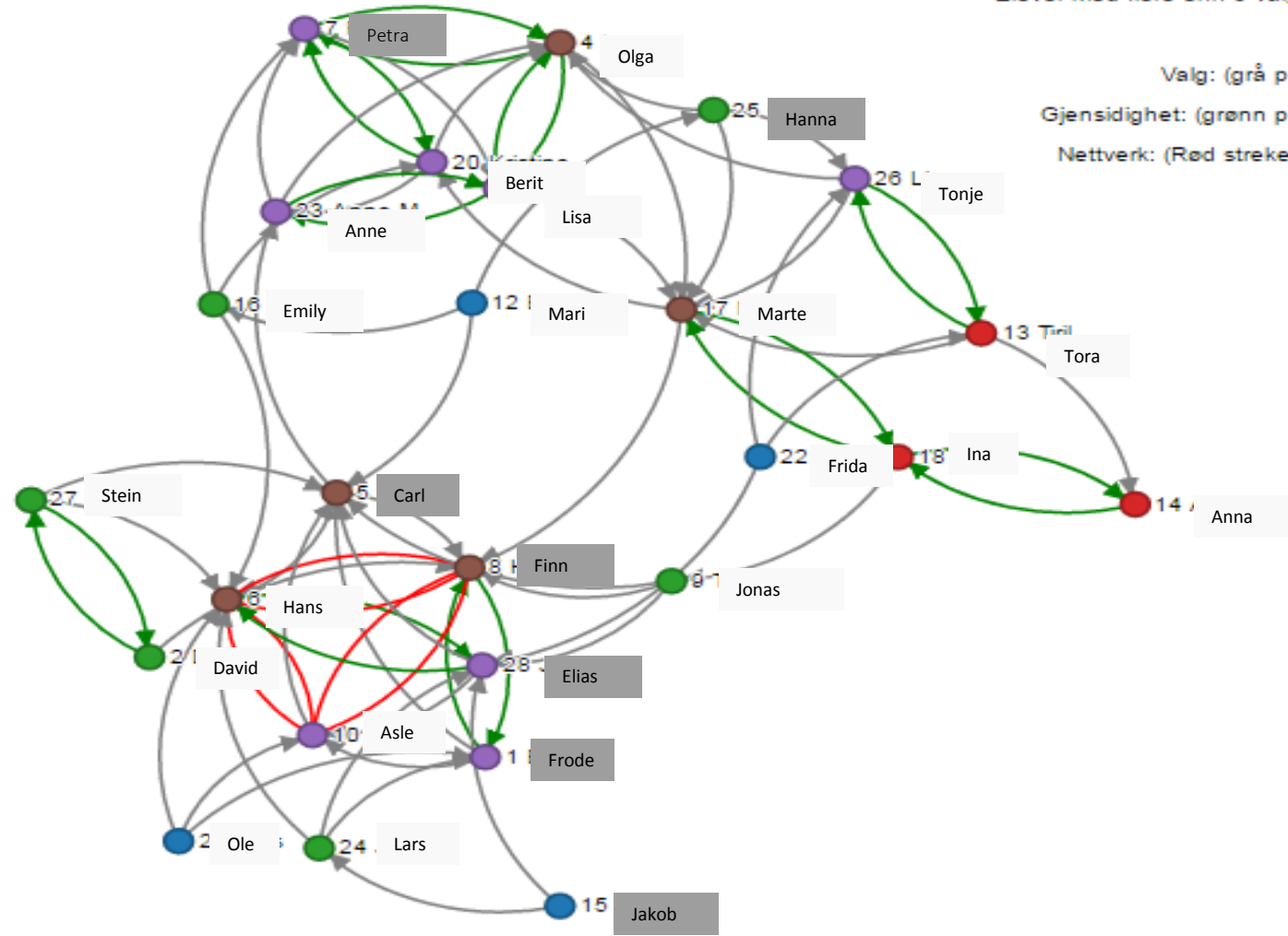
Elever med 0 valg		
Q1 (fag)	12,31%	
Q2 (friminutt)	7,25%	Utenforskap
Q3 (fritid)	8,19%	
Elever med 0 gjenvalg		7-8%
Q1 (fag)	22,98%	
Q2(friminutt)	15,54%	Stressindikatorer
Q3 (fritid)	16,28%	15-16%
Sosial intergrasjon (vennskapsfaktor)		
Q1 (fag)	1.31	
Q2 (friminutt)	1.71	
Q3(fritid)	1.62	

Ca hver 4 elev opplever vansker med tilknytning og sosial stabilitet

1. Hvilke 3 elever i klassen din ville du helst arbeide sammen med i skolefagene/eller være sammen med på gruppearbeid?

- Elever med 0 valg ■
- Elever med 1 valg ■
- Elever med 2 valg ■
- Elever med 3 – 5 valg ■
- Elever med flere enn 5 valg ■

Valg: (grå pil)
 Gjensidighet: (grønn pil)
 Nettverk: (Rød streker)

Indikatorer på sosialt stress :

Høy prosent med elever uten valg.

Høy prosent elever uten gjenvalg.

Mye søking (mange grå piler) som ikke blir søkt tilbake.

Signifikante elever som inngår i flere attraksjoner uten at det dannes nettverk.

Signifikante elever som inngår både i sosiale attraksjoner og i dyader.

Signifikante elever som mange søker mot, men som ikke søker noen tilbake.

Stress søkingsmønster der elev A søker elev B, men B søker C, men C søker D etc.

Tirader av attraksjoner(A er i attraksjon med B som er i attraksjon med C, som er i attraksjon med D osv.)

Mange elever i konkurrerende attraksjoner

Klikkdannelser.

Store forskjeller mellom attraksjoner (3 første pilkart) og relasjoner (2 siste)

Ekstra :
Mer om
Betydningen av gode lærer-
elevrelasjoner

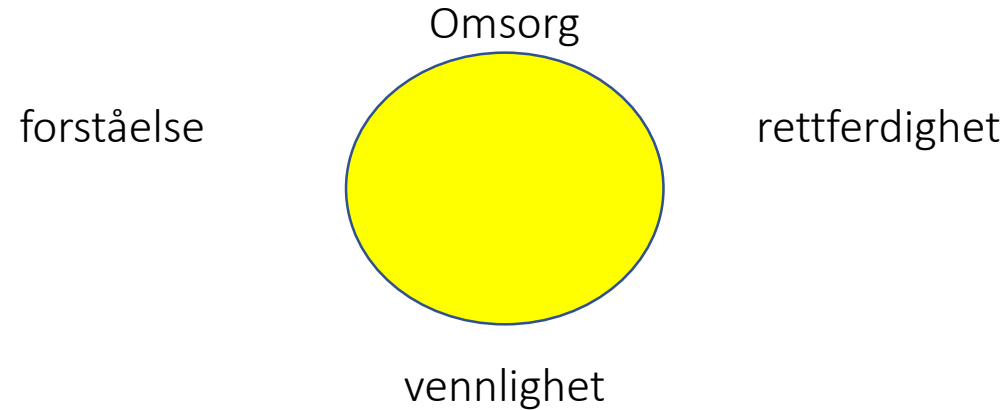
Resultatene skulle tilsi at det er elevenes motivasjon som ser ut til å være den viktigste faktor ifølge læringsutbytte. Elevenes holdninger og innstillinger til faget ser ut til å være viktigste faktor.

Lærerens evne til å skape motivasjon og endre innstillinger til faget hos elevene ser ut til å være den viktigste skolerelaterte faktoren til forbedring av skoleprestasjoner og økt læringsutbytte. ***Positive lærer elevrelasjoner ser ut til å være den viktigste faktoren for økt motivasjon og økt læringstrykk hos elever. Undersøkelsen viser at enkelte lærere som er flinke på relasjon på kort tid kan påvirke elevens motivasjon, bruk av læringsstrategier og læringsutbytte.*** Ref. NOVA 3/2

2009 : Lihong Huang

4 sentrale dimensjo ner

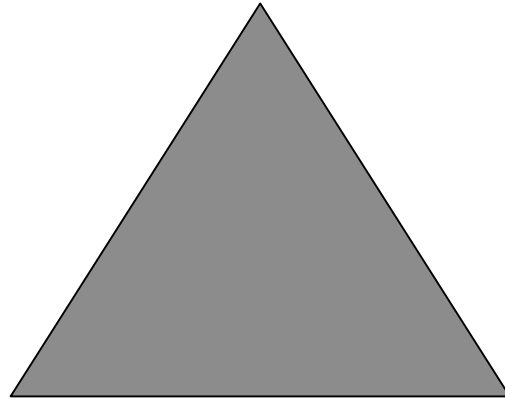
Anne Grete Danielsen : “Perceived psychosocial support, students’ self-reported academic initiative and perceived life satisfaction” , Universitetet i Bergen.

Elever som opplever kvalitet i sin relasjon til lærer på disse 4 områdene skårer også høyt på trivsel i klassen. Sammenheng mellom lærerstøtte og motivasjon.

Ekstra omtanke

Vise litt ekstra
interesse for
elevens
livsverden

By litt på
deg selv

Sentrale elementer

Emosjonell inntoning (avstemning av atmosfære)

- Felles oppmerksomhet
- Vennlighet
- Imøtekommenhet
- Åpenhet
- Varme

Genuine øyeblikk

- Le sammen
- Lese en situasjon sammen/sendt blikk
- Være på bølgelengde.

Dimensjoner ved relasjoner med lærere som har stor betydning for yngre barn :

1. Nærhet
2. Konfliktperspektivet
3. Avhengighet

Dimensjoner ved relasjoner som har størst betydning for eldre barn :

1. Opplevd støtte fra lærer
  2. Villighet til å stole på en lærer
  3. Opplevelsen av tilhørighet (inkludert)
  4. Opplevelsen av å bli akseptert av lærer.
- Ref. Pianta og Hamre

Viktige momenter for å skape gode relasjoner til de som trenger det mest

Pianta,Stuhlmann og Hamre 2002

- Å være sensitiv overfor elevens signaler og atferd.
- Å gi tilpasset respons.
- Å formidle aksept og varme.
- Å gi støtte ved behov.
- Å ha kontroll over egen atferd og egne reaksjoner.
- Å utøve struktur og grenser tilpasset atferd og behov.

Positive relasjoner mellom lærer og elev

Skolelederen nr 8/09 side 6-7
Terje Ogden :”Læringsledelse og sosial kompetanse”

- Behandle elevene realt og rettferdig.
- Respekt og tillit er viktigere enn popularitet.
- Signalisere tilgjengelig, vennlighet og hjelpsomhet til alle elevene.
- Lytte til elevene og vite hva de er opptatt av.
- Sikre seg at de blir kjent med alle elevene.
- Vite hva elevene er interessert i.
- Unngå eksponering av elevers svake punkter.
- Ha korte små samtaler med noen elever hver dag.
- Klargjøre forhold mellom kollektive og individuelle hensyn når noen elever krever mer oppmerksomhet og fokus enn andre.
- Ikke bli sint, men kunne prate ned elever med rolig stemme.